

Forekomsten af seksuel chikane på danske arbejdspladser siden 1990

I alt 2,8 procent af de beskæftigede i Danmark svarede i 2014, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdet inden for de seneste 12 måneder. Niveauet er stort set det samme som i 2012. Ser man på tidligere målinger fra perioderne 1990 til 1995 og 2000 til 2005, kan det se ud som om, at der overordnet er sket en stigning. Men på grund af ændrede spørgsmål i spørgeske-maundersøgelserne og faldende svarprocenter er det ikke muligt at sammenligne tallene direkte.

Seksuel chikane mod ansatte på en arbejdsplads kan ofte omfatte seksuel chikane fra fysisk eller mentalt belastede mennesker, dvs. klienter og patienter på bosteder, plejehjem og hospitaler. Men den eksisterende viden om emnet er mangelfuld.

En gruppe forskere fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) er derfor i gang med at gennemføre projektet "Seksuel chikane i omsorgsarbejdet" i samarbejde med COWI A/S og Statens Institut for Folkesundhed.

Projektet drejer sig om seksuel chikane fra netop klienter og patienter.

I projektet har forskerne valgt at tage udgangspunkt i de ansattes egen vurdering af, hvad seksuel chikane er. Det vil sige, at der ikke tages hensyn til, om chikanen er sket en eller flere gange, eller om den er sket regelmæssigt over længere tid.

På dette faktaark gennemgås de data, som NFA har indsamlet fra 1990 til 2014 om seksuel chikane (tidligere benævnt uønsket seksuel opmærksomhed) på arbejds-

pladsen. Det er disse data, som anvendes i forskningsprojektet.

Flere konsekvenser af seksuel chikane

Bliver en medarbejder udsat for seksuel chikane på arbejdspladsen, er der risiko for, at hun eller han trives dårligere og udvikler angst eller depression. Seksuel chikane kan også hænge sammen med et fald i produktivitet og mindre tilfredshed på arbejdet. Det viser flere studier. Herudover er seksuel chikane relateret til sygefravær. Det er især social- og sundhedsassistenter, specialpædagoger, sygeplejersker samt

Definition af seksuel chikane på arbejdspladsen

Arbejdstilsynet angiver, at

"der er tale om seksuel chikane, når en person regelmæssigt og over længere tid – eller gentagne gange på grov vis – udsætter en anden person for uønskede handlinger af seksuel karakter, som vedkommende opfatter som krænkende".

Foto: Colourbox

fysio- og ergoterapeuter, der er udsat for seksuel chikane. Det viser undersøgelser fra NFA. Der er med andre ord tale om jobgrupper med tæt kontakt til klienter eller patienter.

Seksuel chikane udøves ofte af fysisk eller mentalt belastede mennesker på fx plejehjem, bosteder eller hospitaler.

Udøverne af den seksuelle chikane kan lide af kognitiv funktionsnedsættelse, demens eller være hjerneskadet. Sådanne problemer

kan medføre ændringer i personens adfærd, så den seksuelle chikane udføres uden, at det var personens intention. Den ældre demente kan eksempelvis, uden at vide det, udøve seksuel chikane mod personalet.

Udviklingen i forekomsten af seksuel chikane

I projektet "Seksuel chikane i omsorgsarbejdet" anvender forskerne spørgeskemadata, som er indsamlet af NFA for at belyse udviklingen i forekomsten af seksuel chikane på arbejdspladsen. De ny-

este tal er fra 2014, og her svarer 2,8 procent af de beskæftigede i Danmark, at de har været udsat for seksuel chikane på arbejdet inden for de seneste 12 måneder mod 2,9 procent i 2012.

Der har altså ikke været en statistisk signifikant ændring i forekomsten af seksuel chikane fra 2012 til 2014.

Ser man på tidligere målinger af seksuel chikane fra henholdsvis 1990 til 1995 og fra 2000 til 2005, er der heller ikke her sket

Tabel 1. Forekomst af seksuel chikane fra 1990-2014 (uanset udøver)

Tabellen viser forekomsten af seksuel chikane i perioden 1990-2014. Der har ikke i nogle af de tre måleperioder, været en statistisk signifikant ændring i forekomsten af seksuel chikane, hverken fra 1990 til 1995, fra 2000 til 2005 eller fra 2012 til 2014. Selvom det ser ud som om, at der sker en stigning i hele perioden samlet, kan tallene hen over årene ikke direkte sammenlignes på grund af ændringer i formuleringen af spørgsmål og faldende svarprocenter.

Årstal	Spørgsformulering	Svarmuligheder	Forekomst af seksuel chikane (%)		
			Mænd og kvinder samlet	Kvinder	Mænd
1990	Sket det, at De bliver udsat for uønsket seksuel opmærksomhed på deres arbejdsplads?	"I høj grad", "I nogen grad", "Kun i mindre grad", "Kun i ringe grad" og "Nej".	1,01	1,55	0,51
1995	Sket det, at De bliver udsat for uønsket seksuel opmærksomhed på deres arbejdsplads?	"I høj grad", "I nogen grad", "Kun i mindre grad", "Kun i ringe grad" og "Nej".	0,97	1,66	0,42
2000	Har du selv inden for de sidste 12 måneder været udsat for uønsket seksuel opmærksomhed på din arbejdsplads?	Ja, fra kolleger", "Ja, fra ledere", "Ja, fra underordnede", "Ja, fra klienter/kunder/patienter/elever" og "Nej".	1,72	3,33	0,37
2005	Har du selv inden for de sidste 12 måneder været udsat for uønsket seksuel opmærksomhed på din arbejdsplads?	Ja, fra kolleger", "Ja, fra ledere", "Ja, fra underordnede", "Ja, fra klienter/kunder/patienter/elever" og "Nej".	2,03	3,45	1,27
2012	Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for seksuel chikane på din arbejdsplads?	Ja, dagligt", "Ja, ugentligt", "Ja, månedligt", "Ja, sjældnere" og "Nej, aldrig".	2,90	4,50	1,02
2014	Har du inden for de sidste 12 måneder været udsat for seksuel chikane på din arbejdsplads?	Ja, dagligt", "Ja, ugentligt", "Ja, månedligt", "Ja, sjældnere" og "Nej, aldrig".	2,83	4,30	1,10

Kort om projektet "Seksuel chikane i omsorgsarbejdet"

Formålet med forskningsprojektet er, at:

- belyse udviklingen i forekomsten af arbejdsrelateret seksuel chikane
- identificere konsekvenserne af seksuel chikane
- belyse hvordan, hvornår og under hvilke omstændigheder, seksuel chikane opstår og håndteres
- udvikle og implementere metoder til at forebygge og håndtere seksuel chikane på arbejdspladsen
- vurdere de økonomiske konsekvenser og besparelser, som er forbundet med en forebyggende indsats.

Projektet omfatter en epidemiologisk undersøgelse, herunder statistiske analyser af forekomsten og konsekvenserne af seksuel chikane i den danske befolkning, 19 gruppeinterviews med medarbejdere fra ti arbejdspladser, en intervention, hvor der udvikles og afprøves metoder til at forebygge og håndtere seksuel chikane på arbejdspladsen og en økonomisk analyse. Projektet bliver gennemført i et samarbejde mellem NFA, COWI A/S og Statens Institut for Folkesundhed fra 2015 til 2018 og er finansieret af Arbejdsmiljøforskningsfonden.

en statistisk signifikant ændring i forekomsten af seksuel chikane.

Ny undersøgelse om arbejdsmiljø og helbred 2012-2020

De nyeste tal om seksuel chikane fra 2012 og 2014 stammer fra undersøgelsen "Arbejdsmiljø og helbred i Danmark 2012-2020", som blev sat i værk i 2012. I den forbindelse opdaterede NFA spørgeskemaet "Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark", som nu bliver brugt til at foretage målinger hvert andet år frem til 2020. Spørgeskemaet indeholder både spørgsmål fra de tidligere undersøgelser (1990-1995, 2000-2005) og nye spørgsmål.

Et af de spørgsmål, som blev ændret, var spørgsmålet om "uønsket seksuel opmærksomhed", som var blevet brugt i perioden fra 1990 til 2005. Det blev ændret til det stærkere udtryk "seksuel chikane" (se tabel 1) for at være mere tidssvarende.

Elektronisk indsamling af data fra 2012

Fra undersøgelsen i 2012 begyndte NFA desuden at indsamle data

udelukkende gennem elektroniske spørgeskemaer, hvilket gav mulighed for at spørge flere beskæftigede personer end tidligere. På grund af ændrede spørgsmål og denne nye indsamlingsmetode, er det kun muligt at sammenligne resultaterne fra alle målinger af arbejdsmiljø og helbred i perioden fra 1990 til 2014 parvist, som det fremgår af tabel 1. Det er kun målinger, som er indsamlet med samme metode og samme spørgsmål, der kan sammenlignes. En anden udfordring har været, at svarprocenten har været

jævnt faldende i hele undersøgelsesperioden, hvilket er en generel tendens for alle spørgeskemaundersøgelser i Danmark. Det giver nogle ekstra udfordringer, når man skal sammenligne målingerne af seksuel chikane fra hele perioden fra 1990 til 2014.

Spørgsmål ændret til seksuel chikane i 2012

Spørgsmålet om "uønsket seksuel opmærksomhed" blev i 2012 ændret til et spørgsmål om "seksuel chikane" (se tabel 1).

Begrebet "seksuel chikane" bliver formentlig opfattet som et stærkere udtryk end uønsket seksuel opmærksomhed, hvilket også

Hvem udfører seksuel chikane på arbejdspladsen?

Tallene viser, hvem der opleves at udføre seksuel chikane på danske arbejdspladser angivet i procent (det var muligt at angive mere end én gruppe).

- 61,7 procent er kunder/klienter
- 14,2 procent er ledere
- 29,3 procent er kolleger
- 3,9 procent er underordnede.

Kilde: Arbejdsmiljø og Helbred i Danmark, 2014.

Tabel 2. Forekomst af seksuel chikane fra kunder, klienter, patienter og elever fra 2000-2014 (%)

Tabellen viser forekomsten af seksuel chikane fra kunder, klienter, patienter og elever fra 2000-2005 i perioden 2000-2014. Der har ikke i nogle af de tre måleperioder, været en statistisk signifikant ændring i forekomsten af seksuel chikane, hverken fra 1990 til 1995, fra 2000 til 2005 eller fra 2012 til 2014. Selvom det ser ud som om, at der sker en stigning i hele perioden samlet, kan tallene hen over årene ikke direkte sammenlignes på grund af ændringer i formuleringen af spørgsmål og faldende svarprocenter.

Årstal	Kvinder	Mænd
2000	1,95	0,27
2005	1,81	0,89
2012	3,10	0,33
2014	2,89	0,41

understøttes af interview med personer, der deltager i projektet "Seksuel chikane i omsorgsarbejdet".

Af den grund kunne man forvente et fald i forekomsten af seksuel chikane fra 2005 til 2012, men det viser tallene dog ikke. Selvom resultaterne fra 2005 og 2012 ikke kan sammenlignes direkte på grund af de metodemæssige forskelle (se tabel 2), er det manglende fald mellem 2005 og 2012 bemærkelsesværdigt og kan måske dække over en reel stigning i forekomsten af seksuel chikane.

Seksuel chikane på arbejdspladsen fra kunder, klienter og patienter

Fra og med 2000 kunne deltagerne i NFA's spørgeskemaundersøgelser også angive, hvem der udsatte dem for uønsket seksuel opmærksomhed og fra 2012 for seksuel chikane.

Ser vi på forekomsten af seksuel chikane i 2014 fra kunder, klienter, patienter og elever har 2,89 procent af kvinderne angivet, at de blev udsat for seksuel chikane fra kunder, klienter m.fl. mod 0,41 procent af mændene.

I 2012 var det 3,12 procent af kvinderne mod 0,33 procent af mændene, som svarede, at de var udsat for seksuel chikane fra kunder, klienter m.fl.

Dermed har der ikke været en statistisk signifikant ændring i forekomsten fra 2012 til 2014. Det samme er tilfældet fra 2000 til 2005 (se tabel 2). Det er også her bemærkelsesværdigt, at der ikke er sket et fald i forekomsten mellem 2005 og 2012, hvor spørgsmålet om uønsket seksuel opmærksomhed blev ændret til et spørgsmål om udsættelse for seksuel chikane.

Referencer

- Danske lønmodtageres arbejdsmiljø og helbred 1990-95. Arbejdsmiljøinstituttet, 1995.
- Olsen O, Feveile H, Bach E og Borg V. Notat til Arbejdsmiljørådets overvågningsrapport. Ændringer i det psykiske arbejdsmiljø fra 2000 til 2005. Arbejdsmiljøinstituttet.
- Skænderier eller konflikter, mobning og seksuel chikane på arbejdsplad-

sen. Arbejdsmiljø og Helbred, NFA, 2012.

- Holmskov H og Skov A. **Seksualitet på dagsordenen. En håndbog om professionel støtte til voksne med funktionsnedsættelse.** Socialstyrelsen, 2012.
- **Mobning og seksuel chikane.** At-vejledning D.4.2. Arbejdstilsynet, marts, 2002.

Samarbejdspartnere

- Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø, NFA
- COWI A/S
- Statens Institut for Folkesundhed, SDU.

Yderligere oplysninger

Seniorforsker Ida E. H. Madsen.

Tlf: 39 16 52 94

e-mail: ihm@arbejdsmiljoforskning.dk

Det Nationale
Forskningscenter
for Arbejdsmiljø

Lersø Parkallé 105
2100 København Ø

Tlf. 39 16 52 00
Fax 39 16 52 01

nfa@arbejdsmiljoforskning.dk
www.arbejdsmiljoforskning.dk